

ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΚΑΙ ΠΟΝΤΙΚΙΑ (Ιούνιος 2007)

Συγγραφέας: ΗΛΙΑΣ ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ

Όλα τα εσχατολογικά σενάρια για το μέλλον του πλανήτη καταλήγουν πως ούτε λίγο ούτε πολύ μία μείζων οικολογική καταστροφή θα κατέληγε σ' έναν κόσμο αβίωτο, με μοναδικούς επιζώντες κατσαρίδες και ποντίκια. Το ότι κάτι τέτοιο θα συμβεί, είναι σχεδόν αναπόφευκτο. Αυτό που επιχειρούμε ως οργανωμένες κοινωνίες είναι απλώς να μεταθέτουμε αυτό το ζοφερό μέλλον σ' ένα χρόνο που δεν θα ζούμε ούτε εμείς ούτε τα παιδιά μας. Είναι αναπόφευκτο γιατί, για κάποιο «λάθος» της εξέλιξης ή αν θέλετε της δημιουργίας, μαζί με τη γενετική βελτίωση των οργανισμών, μαζί με την προσαρμογή και τη φυσική επιλογή, προέκυψε και το ανθρώπινο είδος, το μόνο ικανό να καταστρέψει τη ζωή πριν από την εξάντληση της ενέργειας του ήλιου.

Εκεί όμως που φαίνεται να πέφτουν έξω τα σενάρια είναι στην εκτίμηση της ανθεκτικότητας των κατώτερων οργανισμών στη ρύπανση και στο στρες που παράγει ο σύγχρονος πολιτισμός. Έρευνες, που έγιναν επί σειρά ετών μετά το ατύχημα του Τσερνόμπιλ και που μόλις πρόσφατα είδαν το φως της δημοσιότητας, κατέληξαν στο εξής παράδοξο συμπέρασμα: Η βιοποικιλότητα σε μια τεράστια έκταση, της τάξεως των 1.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων η οποία θεωρήθηκε ως απαγορευμένη σε κάθε ανθρώπινη παρουσία και δραστηριότητα, σημείωσε σημαντική αύξηση, τόση που μερικοί μιλούν για έκρηξη ορισμένων πληθυσμών. Πολλά ζώα που ήταν σχεδόν εξαφανισμένα από την περιοχή, όπως οι αρκούδες, οι λύκοι και οι αετοί, ζώα που ανήκουν στα ανώτερα επίπεδα της τροφικής αλυσίδας επανέκαμψαν και μάλιστα σε μεγάλους αριθμούς. Είναι προφανές ότι παρά τα υψηλά επίπεδα της ραδιενέργειας, ο βασικός τους ανταγωνιστής (ο άνθρωπος) απεδείχθη καθοριστικότερος παράγοντας για τη δική τους επιβίωση. Με άλλα λόγια, η γεωργία, οι δρόμοι, τα εργοστάσια και η ίδια η ανθρώπινη παρουσία είναι αυτά που περιορίζουν, πολλές φορές μέχρι τα επίπεδα της εξαφάνισης, την άγρια ζωή.

Να θυμίσουμε ότι οι εκτιμήσεις για τις μακροχρόνιες επιπτώσεις της (παραμένουσας) ραδιενέργειας στους κατοίκους των μολυσμένων περιοχών ανέρχονται σε αρκετές χιλιάδες, αν και οι υπολογισμοί είναι δύσκολοι και σχεδόν στοχαστικοί, καθώς και άλλες επίσης θανατηφόρες περιβαλλοντικές συνιστώσες έρχονται να προστεθούν και θολώνουν την εικόνα. Αν όμως ο άνθρωπος απεδείχθη

αρκετά ευάλωτος, ιδιαίτερα τα μικρά παιδιά, δεν συνέβη το ίδιο με τα φυτά και τα ζώα, που, μετά το αρχικό σοκ, άρχισαν να αναπτύσσουν εξαιρετικά αποτελεσματικούς μηχανισμούς άμυνας. Τα πουλιά για παράδειγμα, που στην αρχή εμφάνισαν μια σοβαρή υστέρηση στην αναπαραγωγική τους ικανότητα και στο ανοσοποιητικό τους σύστημα, σιγά σιγά απέκτησαν την ικανότητα να φτιάχνουν τις φωλιές τους ακριβώς στα μέρη όπου η ραδιενέργεια είχε τις μικρότερες τιμές. Αντίστοιχα, ορισμένα είδη δέντρων όπως η χαλέπιος πεύκη, της οποίας τα δάση, στα πρώτα χρόνια μετά το ατύχημα είχαν σχεδόν αποδεκατισθεί -θυμηθείτε το «κόκκινο» νεκρό δάσος των πολυάριθμων ντοκιμαντέρ-, επανέκαμψαν γεμάτα υγεία. Κι αυτό, γιατί τα επιζήσαντα άτομα κατάφεραν να τροποποιήσουν το γονιδίωμά τους με τρόπο που να ανέχεται την ακτινοβολία απ' τα ραδιενεργά προϊόντα της έκρηξης που σκόρπισαν σε μια μεγάλη ακτίνα γύρω από το εργοστάσιο ή μεταφέρθηκαν με τον αέρα και τα νερά σε μεγαλύτερες αποστάσεις.

Έτσι, ο άνθρωπος απεδείχθη εν προκειμένω ότι ήταν ταυτόχρονα ο θύτης (αφού από ανθρώπινο λάθος ξεκίνησαν τα πάντα) αλλά και το θύμα (αφού αυτός θρήνησε ζωές κι έχασε τη γη του και την περιουσία του). Πριν όμως φτάσουμε στα απαξιωτικά και απεχθή (για πολλούς) συμπεράσματα της «βαθιάς οικολογίας», ότι δηλαδή το ανθρώπινο ον είναι μια παραφωνία μέσα στο αρμονικό σύμπαν της υπόλοιπης ζωής, πριν αυτοκτονήσουμε ομαδικά πατώντας τη σκανδάλη της βόμβας ή του κλίματος, ας δώσουμε μια ευκαιρία στην πράσινη «επανάσταση» όχι τόσο των δομών όσο των συνειδήσεων. Έτσι κι αλλιώς δεν έχουμε να χάσουμε παρά τα δεσμά μας, όπως έλεγαν οι θιασώτες των προηγούμενων (και μάλλον αποτυχημένων) επαναστάσεων. Εξάλλου, κάθε εποχή γεννά τις επαναστάσεις που της αξίζουν.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» στις 5 Ιουνίου 2007, σ. 6.